

שמות פרק יח

(א) וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ לֶחֶן מִדֶּן חֲתָן מֹשֶׁה אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה אֱלֹהִים לְמֹשֶׁה וּלְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ כִּי הוֹצִיא יְקֹנֶק אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם: (ב) וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה אֶת צִפּוֹרָה אִשְׁתּוֹ מֹשֶׁה אַחַר שְׁלוּחֶיהָ: (ג) וְאֵת שְׁנֵי בָנָיהָ אֲשֶׁר שָׂם הָאֱלֹהִים גֵּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הֵייתִי בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: (ד) וְשֵׁם הָאֱחָד אֱלִיעֶזֶר כִּי אֱלֹהֵי אָבִי בְּעֶזְרִי וַיִּצְלַנִּי מִחֶרֶב פְּרָעָה: (ה) וַיָּבֵא יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ אֶל מֹשֶׁה אֶל הַמִּדְבָּר אֲשֶׁר הוּא חֹנֶה שָׁם הַר הָאֱלֹהִים: (ו) וַיֹּאמֶר אֶל מֹשֶׁה אֲנִי חֲתָנְךָ יִתְרוֹ בֶּן אֵלֶיךָ וְאִשְׁתְּךָ וּשְׁנֵי בָנֶיהָ עִמָּי: (ז) וַיָּבֵא מֹשֶׁה לְקִרְיַת חֲתָנוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיִּשְׂקוּ לוֹ וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ לְשָׁלוֹם וַיָּבֵאוּ הָאֱלֹהִים: (ח) וַיִּסְפַּר מֹשֶׁה לְחֲתָנוֹ אֵת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה יְקֹנֶק לְפָרְעָה וּלְמִצְרַיִם עַל אוֹדֵת יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל הַתְּלָאָה אֲשֶׁר מִצְרַיִם בְּדַרְדָּר וַיִּצְלַם יְקֹנֶק: (ט) וַיַּחֲדֵד יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה יְקֹנֶק לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִצִּילוֹ מִיַּד מִצְרַיִם: (י) וַיֹּאמֶר יִתְרוֹ בְּרוּךְ יְקֹנֶק אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד פְּרָעָה אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת הָעָם מִתַּחַת יַד מִצְרַיִם: (יא) עַתָּה יַדְעֵתִי כִּי גָדוֹל יְקֹנֶק מִכָּל הָאֱלֹהִים כִּי בִדְבַר אֲשֶׁר זָדוּ עֲלֵיהֶם: (יב) וַיִּקַּח יִתְרוֹ חֲתָן מֹשֶׁה עִלָּה וּזְבָחִים לְאֱלֹהִים וַיָּבֵא אֶהָרֶן וְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לְאָכַל לֶחֶם עִם חֲתָן מֹשֶׁה לַפְּנֵי הָאֱלֹהִים: (יג) וַיְהִי מִמִּחְרַת וַיִּשָּׁב מֹשֶׁה לְשַׁפֵּט אֶת הָעָם וַיַּעֲמֵד הָעָם עַל מֹשֶׁה מִן הַבֹּקֶר עַד הָעֶרֶב: (יד) וַיֵּרָא חֲתָן מֹשֶׁה אֵת כָּל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה לָעָם וַיֹּאמֶר מַה הִדְבָּר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה לָעָם מִדּוֹעַ אַתָּה יוֹשֵׁב לְבַדָּךָ וְכָל הָעָם נָצַב עֲלֶיךָ מִן בֹּקֶר עַד עֶרֶב: (טו) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֲתָנוֹ כִּי יָבֵא אֵלַי הָעָם לְדַרְשׁ אֱלֹהִים: (טז) כִּי יִהְיֶה לָּהֶם דְּבַר בֹּא אֵלַי וְשִׁפְטֵתִי בֵּין אִישׁ וּבֵין רֵעֵהוּ וְהוֹדַעְתִּי אֶת חֲקֵי הָאֱלֹהִים וְאֵת תּוֹרֹתַי: (יז) וַיֹּאמֶר חֲתָן מֹשֶׁה אֵלָיו לֹא טוֹב הַדְּבַר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה: (יח) נָבֵל תִּבֵּל גַּם אַתָּה גַּם הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ כִּי כָבֵד מִמֶּךָ הַדְּבַר לֹא תוּכַל עֲשׂוֹה לְבַדָּךְ: (יט) עַתָּה שְׁמַע בְּקֹלִי אִיעָצֶךָ וַיְהִי אֱלֹהִים עִמָּךְ הִיָּה אַתָּה לָעָם מוֹל הָאֱלֹהִים וְהִבְאֵת אַתָּה אֶת הַדְּבָרִים אֶל הָאֱלֹהִים: (כ) וְהִזְהַרְתָּה אֶתְהֶם אֶת הַחֻקִּים וְאֵת הַתּוֹרֹת וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֵת הַדְּרָךְ וַיִּלְכוּ בָּהּ וְאֵת הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ: (כא) וְאַתָּה תַחֲזֶה מִכָּל הָעָם אֲנָשִׁי חֵיל יֵרָאִי אֱלֹהִים אֲנָשִׁי אֲמַת שְׂנְאִי בָּצַע וְשִׁמְתָה עֲלֵהֶם שָׂרֵי אֲלָפִים שָׂרֵי מֵאוֹת שָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרֹת: (כב) וַיִּשְׁפְּטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וְהָיָה כָּל הַדְּבַר הַגָּדֹל וַיָּבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל הַדְּבַר הַקָּטָן וַיִּשְׁפְּטוּ הֵם וְהִקְלַם מֵעֲלֶיךָ וַיִּנְשְׂאוּ אֹתָךְ: (כג) אִם אֵת הַדְּבַר הַזֶּה תַעֲשֶׂה וְצֹנֵף אֱלֹהִים וְקָלַתְּ עַמֹּד וְגַם כָּל הָעָם הַזֶּה עַל מִקְמוֹ יָבֵא בְשָׁלוֹם:

רש"י
(א) וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובה, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק: יתרו - שבע שמות נקראו לו רעואל, יתר, יתרו, חובב, חבר, קיני, פוטיאל. יתר, על שם שיתר פרשה אחת בתורה (להלן פסוק כא) ואתה תחזה. יתרו לכשנתגייר וקיים המצות הוסיפו לו אות אחת על שמו. חובב שחבב את התורה. וחובב הוא יתרו, שנאמר (שופטים ד יא) מבני חובב חותן משה. ויש אומרים רעואל אביו של יתרו היה, ומה הוא אומר (שמות ב יח) ותבאנה אל רעואל אביהו, שהתינוקות קורין לאבי אביהו אבא. בספרי: חתן משה - כאן היה יתרו מתכבד במשה, אני חותן המלך ולשעבר היה משה תולה הגדולה בחמיו, שנאמר (שמות ד יח) וישב אל יתר חותנו: **למשה ולישראל** - שקול משה כנגד כל ישראל: **את כל אשר עשה** - להם בירידת המן ובבאר ובעמלק: **כי הוציא ה' וגו'** - זו גדולה על כולם: (ב) **אחר שלוחיה** - כשאמר לו הקדוש ברוך הוא במדין (שמות ד יט) לך שוב מצרימה, (שם כ) ויקח משה את אשתו ואת בניו גוי ויצא אהרן לקראתו, (שם כז) ויפגשוהו בהר האלהים. אמר לו מי הם הללו. אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין ואלו בני. אמר לו והיכן אתה מוליכן. אמר לו למצרים. אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם. אמר לה לכי אל בית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה: (ד) **ויצלני מחרב פרעה** - כשגילו דתן ואבירים על דבר המצרי ובקש להרוג את משה, נעשה צוארו כעמוד של שיש: (ה) **אל המדבר** - אף אנו יודעין שבמדבר היו, אלא בשבחו של יתרו דבר הכתוב, שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר, מקום תהו, לשמוע דברי תורה: (ו) **ויאמר אל משה** - על ידי שליח: **אני חתנד יתרו וגו'** - אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך, ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שני בניה: (ז) **ויצא משה** - כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה, כיון שיצא משה יצא אהרן נדב ואביהוא, ומי הוא שראה את אלו יוצאין ולא יצא: **וישתחו וישקו לו** - איני יודע מי השתחוה למי, כשהוא אומר איש לרעהו, מי הקרוי איש, זה משה, שנאמר (במדבר יב ג) והאיש משה: (ח) **ויספר משה לחתנו** - למשוך את לבו לקרבו לתורה: **את כל התלאה** - שעל הים ושל עמלק: **התלאה** - למי"ד אל"ף מן היסוד של התיבה והתי"ו הוא תיקון ויסוד הנופל ממנו לפרקים, וכן תרומה, תנופה, תקומה, תנואה: (ט) **ויחד יתרו** - וישמח יתרו, זהו פשוטו ומדרשו נעשה בשרו חדודין חדודין, מיצר על איבוד מצרים, היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה

באפיה: **על כל הטובה** - טובת המן והבאר והתורה. ועל כולן אשר הצילו מיד מצרים, עד עכשיו לא היה עבד יכול לברוח ממצרים, שהיתה הארץ מסוגרת, ואלו יצאו ששים רבוא: (י) אשר הציל אתכם מיד מצרים - אומה קשה: **ומיד פרעה** - מלך קשה: **מתחת יד מצרים** - כתרוממו לשון ריזי ומרות היד שהיו מכבידים עליהם, היא העבודה: (יא) **עתה ידעתי** - מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר: **מכל האלהים** - מלמד שהיה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה: **כי בדבר אשר זדו עליהם** - כתרוממו במים דמו לאבדם והם נאבדו במים: **אשר זדו** - אשר הרשיעו. ורבותינו דרשוהו לשון (בראשית כה כט) ויזד יעקב נזיד, בקדרה אשר בשלו בה, נתבשלו: (יב) **עלה** - כמשמעה שהיא עולה כליל: **וזבחים** - שלמים: **ויבא אהרן וגו'** - ומשה היכן הלך, והלא הוא שיצא לקראתו וגרם לו את כל הכבוד, אלא שהיה עומד ומשמש לפניו: **לפני האלהים** - מכאן שהנהנה מסעודה שתלמידי חכמים מסובין בה כאלו נהנה מזיו השכינה: (יג) **ויהי ממחרת** - מוצאי יום הכיפורים היה, כך שנינו בספרי, ומהו ממחרת, למחרת רדתו מן ההר. ועל כרחך אי אפשר לומר אלא ממחרת יום הכיפורים, שהרי קודם מתן תורה אי אפשר לומר (פסוק טז) והודעתי את חקי וגו', ומשנתנה תורה עד יום הכיפורים לא ישב משה לפשוט את העם, שהרי בשבעה עשר בתמוז ירד ושבר את הלוחות, ולמחרת עלה בהשכמה ושהה שמונים יום וירד ביום הכיפורים. ואין פרשה זו כתובה כסדר, שלא נאמר ויהי ממחרת עד שנה שניה, אף לדברי האומר יתרו קודם מתן תורה בא, שילווחו אל ארצו לא היה אלא עד שנה שניה, שהרי נאמר כאן (פסוק כז) וישלח משה את חותנו ומצינו במסע הדגלים שאמר לו משה (במדבר י כט) נוסעים אנחנו אל המקום וגו', (שם לא) אל נא תעזוב אותנו, ואם זו קודם מתן תורה, מששלחו והלך היכן מצינו שחזר ואם תאמר שם לא נאמר יתרו אלא חובב, ובנו של יתרו היה, הוא חובב הוא יתרו, שהרי כתיב

רש"י [המשך]

(שופטים ד יא) מבני חובב חותן משה: **וישב משה וגו' ויעמד העם** - יושב כמלך וכולן עומדים, והוקשה הדבר ליתרו שהיה מזלזל בכבודן של ישראל והוכיחו על כך, שנאמר (פסוק יד) מדוע אתה יושב לבדך וכלם נצבים: **מן הבקר עד הערב** - אפשר לומר כן, אלא כל דין שדן דין אמת לאמיתו אפילו שעה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו עוסק בתורה כל היום, וכאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, שנאמר בו (בראשית א ה) ויהי ערב ויהי בקר יום אחד: (טו) **כי יבא** - כמו כי בא, לשון הווה: **לדרש אלהים** - כתרגומו למתבע אולפן, לשאול תלמוד מפי הגבורה: (טז) **כי יהיה להם דבר בא** - מי שיהיה לו דבר בא אלי: (יז) **ויאמר חתן משה** - דרך כבוד קוראו הכתוב חותנו של מלך: (יח) **נבל תבל** - כתרגומו. ולשונו לשון כמישה פליישטריייר בלעז [לכמוש]. כמו (ירמיה ח יג) והעלה נבל, (ישעיה לד ד) כנבול עלה מגפן וגו', שהוא כמוש על ידי חמה ועל ידי קרח, וכחו תש ונלאה: **גם אתה** - לרבות אהרן וחור ושבעים זקנים: **כי כבד ממך** - כובדו רב יותר מכתך: (יט) **איעצך ויהי אלהים עמך** - בעצה, אמר לו צא המלך בגבורה: **היה אתה לעם מול האלהים** - שליח ומליץ בינותם למקום, ושואל משפטים מאתו: **את הדברים** - דברי ריבותם: (כא) **ואתה תחזה** - ברוח הקודש שעליך: **אנשי חיל** - עשירים, שאין צריכין להחניף ולהכיר פנים: **אנשי אמת** - אלו בעלי הבטחה, שהם כדאי לסמוך על דבריהם, שעל ידי כן יהיו דבריהם נשמעין: **שנאי בצע** - ששונאין את ממונם בדין כההיא דאמרין כל דיינא דמפקין ממונא מיניה בדינא לאו דיינא הוא: **שרי אלפים** - הם היו שש מאות שרים לשש מאות אלף: **שרי מאות** - ששת אלפים היו: **שרי חמשים** - שנים עשר אלף: **שרי עשרת** - ששים אלף: (כב) **ושפטו** - וידונו, לשון צווי: **והקל מעליך** - דבר זה להקל מעליך. והקל, כמו (שמות ח יא) והכבד את לבו, (מלכים ב ג כד) והכות את מואב, לשון הווה: (כג) **וצוך אלהים ויכלת עמך** - המלך בגבורה אם יצוה אותך לעשות כך תוכל עמוד, ואם יעכב על ידך לא תוכל לעמוד: **וגם כל העם הזה** - אהרן נדב ואביהוא ושבעים זקנים הנלוים עתה עמך:

ליקוטי הלכות – יו"ד הלכות בכור בהמה טהורה סי' ט ד

[כב] וזה בחינת משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאבינונים. ומובן בכונות שאיש הוא בחינה גבה ורעהו הוא בחינה נמוכה מאד ממנו. אך כשירוד הבחינה גבה שנקראת איש בעולם למדרגה התחתונה אזי נקרא גם הבחינה ומדרגה תחתונה רעהו של האיש הנ"ל שהוא הבחינה הגבוהה שזהו בחינת שלף איש נעלו ונתן לרעהו, עין שם, הינו שבפורים נמשך הארה נפלאה וחסד נפלא מאד עד שכל המדרגות הגבוהות מאירין במדרגות הנמוכות מאד כאלו הם שוין בבחינת איש ורעהו. שזהו בחינת וישאלו איש לרעהו לשלום הנאמר במשה ויתרו, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה, מי הקרוי איש? זה משה. וכמה היה רחוקים זה מזה!! משה קבל התורה מפי הגבורה ויתרו נתגיר ממקום רחוק וטמא מאד כי לא הניח עבודה זרה שלא עבדה, בפרט בעת שבא למשה שעדין לא נתגיר רק שרצה להתגיר. ואף על פי כן קוראם איש ורעהו, כי כך דרכו של הצדיק הגבה מאד שהוא בחינת משה שהוא מוריד את עצמו ומקרב את עצמו כל כך למי שיש לו איזה רצון להתקרב אל האמת הוא מקרב את עצמו אליו כל כך כאלו היה חברו ממש כאלו הם איש ורעהו. וזה סוד משלוח מנות איש לרעהו, כי המנות של פורים שהם מיני מאכל וסעדה של פורים הם בבחינת יראה, כי עקר היראה מתגלה בעת האכילה כנ"ל. שזהו גדל מעלת סעדת פורים שיקרה מאד מחמת שאז מאירה יראה נפלאה מאד. ועקר המשכת היראה היא בעת האכילה והסעדה בבחינת לעת האכל גשי הלם, כמובא בליקוטי תנינא. ואלו המאכלים של פורים הקדוש שהם בבחינת יראה ודעת נפלא. ועל כן נקראים מנות, בחינת מן שאכלו ישראל במדבר שהיה דעת נפלא, בחינת יראה קדושה, בחינת לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן. ועל כן הזהרו במן מאד שיהיה להם בטחון ואל יותירו ממנו עד בקר, כי חסרון הבטחון הוא פגם היראה בחינת יראה נפולה שדואג ומתירא מה יאכל למחר. אבל הירא מה' בוטח בו יתברך ואינו דואג כלל על יום המחרת. בבחינת יראו את ה' קדשו כי אין מחסור ליראיו. וכן כתוב בספר האי"ב שיראה ובטחון הם בחינה אחת, עין שם. נמצא שאכילת המן, שהוא בחינת בטחון, הוא בחינת יראה, וזהו בחינת מאכלים של פורים שנקראו מנות בחינת מן, בחינת יראה בטחון כנ"ל. ואלו המנות צריכין לשלח איש לרעהו כדי להמשיך ולהאיר על ידי זה הארת פורים שכל המדרגות הגבוהות מאד ישלחו הארת היראה עלאה הנ"ל של פורים לכל המדרגות הנמוכות מאד, כי עתה מגדל השמחה כאלו הכל שוין ונקראים איש ורעהו כנ"ל:

ליקוטי מוה"ר"ן תנינא תורה לד

ויחד יתרו על כל הטובה. כי אצל סתם בני אדם אין השמחה של כל הטובות ביחד, כי יש חילוקים רבים בענין השמחה. למשל, כשבאין על חתונה, יש מי ששמח מן האכילה, שאוכל, דגים ובשר וכיוצא. ויש אחד, ששמח מן הכלי זמר. ויש, ששמח מדברים אחרים כיוצא בהם. ויש, ששמח מן החתונה עצמה, כגון המחותנים שאינם משגיחים על אכילה ושתייה, רק שמחים מן החתונה עצמה, וכיוצא שאר חילוקים, אבל אין אדם שיהיה שמח מכל השמחות ביחד. ואפי' מי ששמח מכל הדברים הנ"ל, אעפ"כ אין השמחה מכל הדברים ביחד, רק מכל אחד בפ"ע בזה אחר זה. גם יש אחד, שאין לו שום שמחה כלל, לא מן האכילה ושתייה, ולא משאר דברים. ואדרבה, יש לו קנאה וצער, שמקנא על השידוך, על שזה נשדך בזה. אבל שלימות וגדלות השמחה הוא, מי שזוכה לשמוח מכל הטובות ביחד. וזה א"א, כ"א כשמסתכל למעלה על כל הטובה. דהיינו על השורש, שמשם נמשכין כל הטובות, ושם בהשורש הכל אחד, ואזי שמחתו מכל הטובות ביחד. ואזי השמחה גדולה מאוד, ומאירה באור גדול מאוד, כי ע"י הכלליות שנכלל שמחה בחבירתה נגדל ביותר אור השמחות. וכן כל מה שנכלל יותר ריבוי השמחות זה בזה, נגדל ונתוסף אור השמחה ביותר ויותר. כי נגדל ונתוסף האור מאוד, ע"י התנוצצות שמתנוצץ משמחה לחבירתה. וכל מה שיש יותר שמחות שנכללין ביחד, נתוסף ביותר ויותר אור ההתנוצצות. וע"כ כשנכלל השמחה של כל הטובות ביחד, אזי אור השמחה גדול מאוד, על ידי ריבוי ההתנוצצות מזה לזה ומזה לזה כנ"ל. וזהו, ויחד יתרו על כל הטובה, שהיה שמח מכל הטובות ביחד. וזהו, על כל הטובה. כי היה מסתכל למעלה על כל הטובה, היינו על השורש, ששם הכל אחד, ושם נכללן כל השמחות יחד, וע"כ היה שמח על כל הטובות ביחד כנ"ל: